

De statistiek is een wetenschappelijk vak, dat exact te werk gaat en aan welks uitkomsten, mits goed bewerkt, niet kan worden getwijfeld.

Ook op het gebied der longkanker, in verband met het roken, zijn door ervaren statistici artikelen gepubliceerd, waarvan ik de lezing collega EXALTO zeer aanbeveel. Waarom deze statistische gegevens „aanvechtbaar” zijn, is mij uit zijn artikeltje niet duidelijk geworden.

Augustus 1953

M. MORTIER HIJMANS

In zijn artikel¹ stelt EXALTO talrijke vragen aangaande longkanker. Het antwoord op de meeste daarvan is in de door mij geciteerde en aangegeven literatuur te vinden, reden waarom ik hier niet nader daarop zal ingaan. Indien EXALTO zich van het onderwerp op de hoogte had gesteld, zou hem zijn gebleken dat de gevolgtrekking dat longkanker iets met roken te maken heeft niet „zo maar” is gemaakt op grond van het feit dat tabaksgebruik en longkanker beide zijn toegenomen. Dan zou hij over mijn durf om op de praeventie van longkanker door middel van minder roken aan te dringen zeker minder verbluffend hebben geoordeeld. Zijn aanmaning, het publiek vooralsnog niet op het aan zwaar roken verbonden gevaar te wijzen, komt mij dan ook onverantwoord voor.

Door mijn waarschuwing zou ik reeds kankervrees bij het publiek hebben opgeroepen. Elk spreken over kanker bergt het gevaar in zich van het ontstaan van kankervrees. Wanneer bij geldinzamelingen grote klokken in de straten beieren en daarna luidsprekers gezonden, zieken en stervenden toebulderen dat in Nederland elk half uur iemand aan kanker sterft, zal er heel wat meer kankervrees worden gewekt dan door onze voorzichtige waarschuwing tegen zwaar roken. In dit geval nemen wij dat euvel echter gaarne op de koop toe, in de wetenschap dat wij daardoor, en alléén daardoor, duizenden van kanker kunnen vrijwaren.

In hoeverre systematische opsporing van vroege kankers wenselijk is, moet de praktijk uitwijzen. Zolang deze niet op ondubbelzinnige wijze heeft gesproken, betrachte men de uiterste voorzichtigheid, opdat niet de schade groter is dan de daardoor behaalde winst. In dit opzicht liggen de verhoudingen voor verschillende orgaankankers waarschijnlijk verschillend.

EXALTO wijt de mening, dat de waarde ener vroege diagnostiek kleiner zou zijn dan meestal wordt aangenomen, aan een foutieve toepassing van de statistiek. Wie de recente literatuur bestudeert komt echter tot de slotsom, dat er toenemende twijfel bestaat aan de waarde der vroege diagnostiek. Wanneer EXALTO de onjuistheid van die twijfel wil bewijzen — waarbij hij er tegen moet waken, niet weer zoals in zijn artikel „vroege gevallen” met „vroege stadia” te verwarren — zal ook hij heil moeten zoeken bij de door hem zo verfoeide „veile vrouw”, de statistiek. Hoezeer hem zulks moge teleurstellen, het is nu eenmaal niet anders: tenslotte heeft deze het laatste woord en het zou onverstandig zijn haar uitspraak in de wind te slaan

Amsterdam, 18 Augustus 1953

R. KORTEWEG

Met de eindconclusie van het artikel van J. EXALTO¹: „men late het publiek zijn genotmiddel de tabak” kan ik het volkomen eens zijn. Ik meen echter, dat men onder „genotmiddel” iets anders heeft te verstaan dan datgene waar het hier om gaat.

„Is het getal van 20 sigaretten een willekeurig cijfer?” vraagt J. EXALTO. Ik zou hierop terstond „neen” willen antwoorden. Ik hecht klaarblijkelijk meer waarde aan statistieken dan J. EXALTO. Mijns inziens mag men wetenschappelijk verantwoorde statistieken, zoals die van WIJNDER en GRAHAM², welke aan een critische studie van wiskundigen zoals P. R. RIDER en H. D. HARTSTEIN onderworpen zijn geweest, niet met enkele gemeenplaatsen zoals „De statistiek is als een veile vrouw” en „er wordt nooit zo hardgrondig gelogen als in statistieken” achteloos ter zijde schuiven. Wat zou er van al onze natuurwetenschappelijke onderzoeken terecht komen, wanneer wij zo weinig waarde aan goed *gedocumenteerde* en *gecontroleerde* statistieken zouden hechten? Dergelijke onderzoeken zoals die van WIJNDER en GRAHAM, en VAN DOLL en BRADFORD HILL^{3, 4}, ontlenen juist hun grote waarde aan de statistische bewerking van een uitgebreid materiaal. Ik meen dat wanneer de gebruikte statistieken voldoen aan criteria, zoals besproken in het artikel van DRION⁵ in dit *Tijdschrift*, men deze als een waardevol hulpmiddel bij ons wetenschappelijk werk moet aanvaarden.

Wij zien in alle tot nu toe gepubliceerde statistieken, dat bij de lijders aan longcarcinoom het aantal gevallen, dat tot de groepen IV tot en met VI van de rokers-classificatie behoort, sterk uitsteekt boven het aantal van hen, die minder dan 15 à 20 sigaretten per dag roken. Natuurlijk is een getal van 20 niet een absolute grens in die zin, dat een gebruik van 21 sigaretten de kans op longcarcinoom bij iedere roker sterk zou vermeerderen, terwijl een gebruik van 10 sigaretten geen invloed op het ontstaan van longcarcinoom zou uitoefenen. Ook hier hebben de endogene aanleg om kanker te krijgen en andere onbekende exogene factoren na-